

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОГРАМИ ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ВИКЛАДАННЯ ГІМНАСТИКИ В ШКОЛІ

Роман ВЛАСЮК

Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль,
Україна, e-mail: vlasjukrom@gmail.com

Анотація. Ефективна підготовка майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту повинна спиратися на цілісну систему спеціальних знань, які є важливою складовою компетентності вчителя. Мета дослідження – поліпшити рівень теоретичної підготовки студентів факультету фізичного виховання. В експерименті взяли участь 36 студентів I курсу ТНПУ ім. Гнатюка. На початку експерименту отримано дані, середнє значення яких з усіх розділів теоретичної підготовки становить 55% і відповідає низькому рівневі знань. У результаті експерименту відбулося достовірне поліпшення знань з загальнорозвивальних – $4,22 \pm 0,12$, стройових вправ – $4,11 \pm 0,10$, запобігання травматизму на заняттях з гімнастики – $4,17 \pm 0,12$, гімнастика в системі фізичного виховання України – $4,03 \pm 0,15$.

Ключові слова: професійна підготовка, фізичне виховання, теоретична підготовка, студенти, знання з гімнастики.

Постановка проблеми. Актуальним завданням сьогодення є створення відповідних педагогічних умов для реалізації програм професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичного виховання і спорту, у результаті яких процес підготовки буде ефективним, а їх компетентність буде відповідати сучасним запитам суспільства та вимогам вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання в умовах вищих навчальних закладів свідчить про значну увагу науковців. Зокрема запропоновано теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту [1, 4, 11]; формування професійної майстерності майбутніх учителів фізичної культури [6]; організацію та проведення педагогічної практики студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю [5].

Важливою складовою компетентності вчителя, пізнавальної і практичної діяльності в галузі фізичного виховання є спеціальні знання. Без оволодіння відповідним обсягом теоретичного матеріалу учитель не зможе здійснювати високопродуктивну професійну діяльність [3].

У підготовці студентів зі спортивно-педагогічних дисциплін, зокрема з гімнастики знання якими вони володіють, тісно пов'язані з практичною діяльністю. Оскільки навчання будь-якої дії починається з формування системи знань про техніку виконання вправи, то важливим етапом для успішної і результативної роботи майбутнього вчителя фізичної культури є оволодіння ним необхідним обсягом теоретичних відомостей, які він повинен досконало знати і використовувати у своїй професійній діяльності [1, 2, 4].

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з планом наукової роботи Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка як складова теми “Теорія і практика підготовки учителів до роботи з фізичного виховання учнів” (державний реєстраційний номер 0113U005924).

Мета нашого дослідження – експериментально перевірити програму поліпшення рівня теоретичної підготовки (розділ гімнастика) у студентів, майбутніх фахівців фізичного виховання.

Об'єкт: підготовка вчителя фізичної культури до професійної діяльності.

Предмет: теоретична підготовка майбутнього фахівця до викладання гімнастики в школі.

Завдання дослідження:

1. Визначити критерії оцінки та рівень знань з гімнастики студентів I курсу факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка.

2. Експериментально перевірити ефективність програми навчання та оцінити стан сформованості пізнавального компонента майбутнього вчителя до викладання гімнастики в школі.

У вирішенні поставлених завдань ми використовувалися такі **методи дослідження**: теоретичні – вивчення й аналіз педагогічної, психологічної, спеціальної спортивної наукової літератури для узагальнення та зіставлення різних поглядів учених з означеної проблеми, визначення теоретичних засад і з'ясування базових понять дослідження; порівняння, класифікація, систематизація теоретичних даних, теоретичне прогнозування, проектування, комп'ютерного моделювання для обґрунтування педагогічних умов реалізації програми з формування теоретичної готовності студентів факультету фізичного виховання; тестування для отримання інформації про рівень знань з розділу теоретична підготовка шкільних програм; математично-статистичної обробки даних для визначення таких кількісних показників:

(Mx) – середнє арифметичне;

(Sx) – стандартне відхилення середнього арифметичного;

(Sms) – стандартна похибка вибіркового середнього;

(G) – середнє квадратичне відхилення;

(Xmin – Xmax) – розмах варіації;

(P) – показник достовірності.

Обробка даних проводилася за допомогою пакета Microsoft Office 2010 та доповнення Excel.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ході вирішення завдань дослідження ми проаналізували розділи теоретичної підготовки шкільної програми [7, 8, 9] і визначили початковий рівень теоретичних компетенцій з гімнастики, якими повинен володіти учень – випускник ЗОШ: історія гімнастики; гімнастика в системі фізичного виховання України; запобігання травматизму на заняттях з гімнастики; гімнастична термінологія; знання стройових, загальноорозвивальних, прикладних вправ; знання видів фізичної допомоги.

Для визначення рівня сформованості цих знань ми використовували комп'ютерне тестування, база якого нараховувала 100 питань з теорії гімнастики шкільної програми. Для тестування ми використовували навчальну платформу Moodle [10], яка дає можливість побудувати завдання різного рівня складності. Отож використали питання таких типів:

– правильно/неправильно (так/ні);

– вбудовані відповіді (вставити пропущені слова);

– вибрати правильну відповідь;

– множинний вибір (декілька правильних відповідей);

– питання на відповідність

У ході тестування студенти давали відповіді на блок із 40 питань, які програма вибирала автоматично, по 5 з кожної теми. Оцінка виставлялась з п'яти балів і розподілялась між питаннями залежно від їх складності.

Щоб визначити початковий рівень знань студентів ми розробили критерії оцінювання за п'ятибальною шкалою, відповідно до яких студент, що отримав: 0 балів – не володіє знаннями з теорії гімнастики, 1 бал – низький рівень знань, 2 бали – нижчий за середній рівень знань, 3 бали – середній рівень знань, 4 бали – вищий за середній рівень знань, 5 балів – високий рівень знань.

Дослідження проводилося на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка, в якому взяли участь студенти I курсу 2013–2014 н. р. факультету фізичного виховання спеціальності "Фізичне виховання" у загальній кількості 36 осіб. У результаті тестування ми отримали результати, які подано в табл. 1.

Таблиця 1

**Початковий рівень знань з гімнастики
студентів I курсу спеціальності фізичне виховання (n – 36)**

№ з/п	Знання	рівень	немає	низький рівень	нижчий за середній	середній рівень	вищий за середній	високий рівень
		бали	”0”	”1”	”2”	”3”	”4”	”5”
1	Історія гімнастики	%	50%	8%	22%	20%	0%	0%
		к-сть студ.	18	3	8	7	0	0
2	Гімнастика в системі фіз. вих. України	%	58%	20%	14%	8%	0%	0%
		к-сть студ.	21	7	5	3	0	0
3	Запобігання травматизму на заняттях з гімнастики	%	28%	16%	28%	28%	0%	0%
		к-сть студ.	10	6	10	10	0	0
4	Гімнастична термінологія	%	38%	28%	28%	6%	0%	0%
		к-сть студ.	14	10	10	2	0	0
5	Знання стройових вправ	%	30%	22%	20%	28%	0%	0%
		к-сть студ.	11	8	7	10	0	0
6	Знання ЗРВ вправ	%	38%	20%	22%	20%	0%	0%
		к-сть студ.	14	7	8	7	0	0
7	Знання прикладних вправ	%	20%	25%	33%	22%	0%	0%
		к-сть студ.	7	9	12	8	0	0
8	Знання видів фізичної допомоги	%	25%	11%	30%	28%	6%	0%
		к-сть студ.	9	4	11	10	2	0
Середній показник, %			36%	19%	25%	17%	1%	0%

Результати теоретичного тестування виявили, що на питання з історії гімнастики 50% студентів не змогли дати відповіді. Схожі результати ми спостерігаємо у питаннях гімнастики та її місця в системі фізичного виховання України, де 58% респондентів не відповіли на поставлені питання. Отримані результати свідчать про те, що вони не вивчали цих розділів варіативного модуля шкільної програми. На низькому рівні є відповіді на питання гімнастичної термінології – лише 6% студентів відповідають середньому рівневі знань. Дещо кращі результати – середній рівень обізнаності, ми отримали на питання із загальнорозвивальних, прикладних, стройових вправ, запобігання травматизму на заняттях з гімнастики та видів фізичної допомоги.

На нашу думку, такий рівень знань свідчить про те, що вчителі фізичної культури в ході вивчення загальнорозвивальних, стройових вправ і інших засобів гімнастики приділяють увагу формуванню в учнів системи знань: через залучення їх до виконання комплексів загальнорозвивальних вправ; через проведення ними стройових і прикладних вправ; через виконання окремих вправ на приладах.

Подані результати дослідження свідчать про недостатній базовий рівень знань студентів I курсу, який можна оцінювати як низький. Тому щоб далі здійснювати якісно навчальний процес нам потрібно повернутися до вивчення матеріалу шкільної програми, на основі якого буде здійснюватись подальше навчання.

На основі аналізу вхідного контролю рівня спеціальних знань майбутнього вчителя фізичної культури ми розробили експериментальну методiku з формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до викладання гімнастики в школі і науково обґрунтовано шляхи її реалізації.

Теоретична підготовка студентів факультету фізичного виховання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за експериментальною програмою здійснювалася на лекційних, практичних, індивідуально-консультативних, самостійних заняттях з використанням навчальної платформи Moodle.

На лекційних заняттях ми використовували методи інтерактивного навчання, яке дало змогу нам максимально активізувати роботу студентів, поліпшити якість сприйняття матеріалу через використання презентацій, відеоматеріалів, електронного підручника.

Процес засвоєння теоретичного матеріалу на практичних заняттях включав поточний контроль, який здійснювався під час проведення практичних занять за традиційними формами, а саме усне опитування, написання контрольних робіт, виконання практичних завдань.

Рівень знань студентів ми оцінювали за п'ятибальною шкалою. Максимальну кількість балів (п'ять) студент отримував, якщо він володів глибокими знаннями з теорії гімнастики, міг творчо й різноманітно використовувати їх у нестандартних ситуаціях, термінологічно правильно і вільно висловлював власні думки. Оцінка в чотири бали виставлялася, якщо студент добре знав матеріал, однак допускав незначні помилки та неточності у знанні термінології, а також порушував послідовність викладу матеріалу. Три бали ми ставили студенту, який знав основні визначення, але володів матеріалом не в повному обсязі, допускав незначні помилки в термінології вправ, відчував труднощі при доборі прикладів, та порушував послідовність викладу матеріалу. Двійку отримував студент, який допускав значні помилки у ході своєї відповіді, при усній відповіді він непереконливо висловлював власну думку, путався в гімнастичних термінах, поняттях, логіка викладу матеріалу була значно порушена. Одиниця ставилася студенту, якщо він не знав значної частини теоретичного матеріалу, яка вимагалася, допускав значні помилки у визначенні основних понять, термінів, матеріал викладав не чітко, не точно і поверхнево. Оцінка нуль виставлялась коли студент не зміг дати жодної відповіді на поставлені запитання.

Крім того, свої знання студент міг перевірити виконавши в системі Moodle тестування для самоконтролю після кожної з вивчених тем. Воно включало 10 запитань, які розглядалися на лекційних, практичних, самостійних заняттях. Питання були поділені за рівнями складності. Тривалість комп'ютерного тестування становила 15 хвилин.

Після вивчення блоку тем за модулем студент проходив модульний контроль знань. Таким чином, здійснювався комплексний контроль за якістю знань, отриманих на практичних, індивідуально-консультативних та самостійних заняттях з гімнастики.

Для перевірки ефективності методики формування системи знань з гімнастики в майбутнього вчителя фізичної культури ми провели в кінці навчального року повторне тестування, результати якого подано в табл. 2.

Таблиця 2

Результати тестування знань з гімнастики студентів Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка 2013–2014 н. р (n = 36)

№ з/п	Знання	Вересень 2013 р.	Травень 2014 р.	P
		Mx, Sms	Mx, Sms	
1	Історія гімнастики	1,11±0,21	3,92±0,13	p<0,001
2	Гімнастика в с. ф. в. України	0,72±0,15	4,03±0,15	p<0,001
3	Запобігання травматизму	1,58±0,19	4,17±0,12	p<0,001
4	Гімнастична термінологія	1±0,16	3,94±0,13	p<0,001
5	Знання ЗРВ вправ	1,22±0,20	4,22±0,12	p<0,001
6	Знання стройових вправ	1,44±0,20	4,11±0,10	p<0,001
7	Знання видів фізичної допомоги	1,75±0,21	3,97±0,13	p<0,001
8	Знання прикладних вправ	1,53±0,17	3,78±0,14	p<0,001

Таким чином, можна констатувати, що за період навчання з вересня по травень по кожній темі теоретичної підготовки є позитивні достовірні зрушення, які відбулися через використання передових освітніх інформаційних технологій, що були гармонійно поєднані з лекційними та практичними заняттями з гімнастики. І лише за таких умов можливо досягнути максимального результату в процесі підготовки майбутнього фахівця з фізичного виховання і спорту.

Висновки:

1. Теоретичні знання є важливим компонентом підготовки фахівця з фізичної культури і спорту, а знання з гімнастики є базовими в циклі спортивно-педагогічних дисциплін;

2. Результати тестування теоретичної підготовленості студентів, які тільки поступили на перший курс виявили, що більше половини респондентів мають низький рівень знань. Середній показник тих, які не відповіли на питання становить 36%; низький рівень знань показали 19% студентів; нижчому за середній та середньому рівневі відповідають значення 25% та 17% і лише 1% студентів відповідають рівневі вищому за середній.

3. Результати підсумкового тестування свідчать про ефективність запропонованої програми, яка містила лекційні, практичні, індивідуально-консультативні, самостійні заняття, використання інформаційних технологій навчання: електронний посібник, навчальна платформа Moodle на що вказують і статистично значущі зміни показників. Так, найбільші зрушення відбулися у знаннях: загальнорозвивальних – $4,22 \pm 0,12$; стройових вправ – $4,11 \pm 0,10$; запобігання травматизму на заняттях з гімнастики – $4,17 \pm 0,12$; гімнастика в системі фізичного виховання України – $4,03 \pm 0,15$.

Перспективи подальших досліджень полягають в подальшій розробці науковообґрунтованих технологій, поєднання теоретичної та методичної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у ході вивчення гімнастики.

Список літератури

1. *Долбишева Н. Г.* Теоретико-методичні основи формування знань про фізичне здоров'я в системі фізичного виховання у старшокласників : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Н. Г. Долбишева ; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. – Київ, 2006. – 21 с.
2. *Карпюк І.* Формування знань студентів на заняттях фізичним вихованням / Інна Карпюк // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2004. – № 7. – С. 115–116.
3. *Степанко А. В.* Підготовка майбутніх учителів початкових класів до фізичного виховання учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / А. В. Степанко / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2009. – 23 с.
4. *Сущенко Л. П.* Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Л. П. Сущенко ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – Київ, 2003. – 45 с.
5. *Твеліна А. А.* Критерії сформованості спеціальних рухових навичок у майбутніх учителів фізичної культури / А. А. Твеліна. // 7. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Східноєвроп. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2013. – № 1. – С. 75–79.
6. *Тимошенко О. В.* Оптимізація професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури : монографія / Олексій Валерійович Тимошенко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2008. – 421 с.
7. Фізична культура 1–4 класи. Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи / Т. Ю. Круцевич, В. М. Єрмолова, Л. І. Іванова, О. Д. Кривчикова, Г. Г. Смолюс. – Київ : Літера ЛТД, 2013.
8. Фізична культура : прогн. для 10–11 кл. загальноосвіт. навч. закл. : проф. рівень: рівень стандарту / [Т. Ю. Круцевич та ін.] ; М-во освіти і науки України. – Київ : [Поліграфкнига], 2010. – 127 с.
9. Фізична культура в школі : навч. прогн. для 1–4, 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів / за ред. Т. Ю. Круцевич. – Київ : Літера ЛТД, 2013. – 352 с.
10. Центр дистанційного навчання ТНПУ [Електронний ресурс] Гімнастика та методика її викладання. – Режим доступу до ресурсу: <http://elr.tnpu.edu.ua/course/index.php?categoryid=34>
11. *Шиян Б. М.* Теоретично-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: [спец.] 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Б. М. Шиян. – Київ, 1997. – 50 с.

**ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА
ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОГРАММЫ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ
БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ К ПРЕПОДАВАНИЮ ГИМНАСТИКИ В ШКОЛЕ**

Роман ВЛАСЮК

*Тернопольский национальный педагогический университет им. В. Гнатюка,
г. Тернополь, Украина, e-mail: vlasyukrom@gmail.com*

Аннотация. Эффективная подготовка будущего специалиста по физической культуре и спорту должна опираться на целостную систему специальных знаний, которые являются важной составляющей компетентности учителя. Цель исследования – улучшить уровень теоретической подготовки студентов факультета физического воспитания. В эксперименте приняли участие 36 студентов I курса ТНПУ им. Гнатюка. В начале эксперимента получены данные, среднее значение которых из всех разделов теоретической подготовки составляет 55% и отвечает низкому уровню знаний. В результате эксперимента состоялось достоверное улучшение знаний из общеразвивающих – $4,22 \pm 0,12$, строевых упражнений – $4,11 \pm 0,10$, предупреждение травматизма на занятиях по гимнастике – $4,17 \pm 0,12$, гимнастика в системе физического воспитания Украины – $4,03 \pm 0,15$.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, физическое воспитание, теоретическая подготовка, студенты, знания по гимнастике.

**EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE PROGRAM EFFECTIVENESS
OF THE PROSPECTIVE TEACHERS' READINESS FORMATION
TO TEACH GYMNASTICS AT SCHOOL**

Roman VLASIUK

*Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatiuk,
Ternopil, Ukraine, e-mail: vlasyukrom@gmail.com*

Abstract. Effective training of prospective specialists in physical culture and sports should be based on an integrated system expertise, which is an important component of teacher competence. The aim of this research is to improve the theoretical training of students at the faculty of physical education. The experiment was attended by 36 first year students of the pedagogical university. Data obtained at the beginning of the experiment showed that the average number of which in all sections of theoretical training is 55% and corresponds to the low level of knowledge. In the course of the experiment there was a significant improvement of general knowledge of – $4,22 \pm 0,12$, drill exercises – $4,11 \pm 0,10$, injury prevention exercises in gymnastics – $4,17 \pm 0,12$, gymnastics in system of physical education in Ukraine – $4,03 \pm 0,15$.

Keywords: professional training, physical education, theoretical training, students, knowledge of gymnastics.